

Okul Öncesi Eğitim Kurumlarına Devam Eden 5-6 Yaş Çocuklarında Akademik Benlik Saygısı

Fatma Nilgün Cevher*, Mustafa Buluş**

ÖZET

Bu araştırmanın amacı, okul öncesi eğitime devam eden 5-6 yaş çocuklarının akademik benlik saygısı düzeyi ve bunun çeşitli demografik değişkenler ile ilişkisini saptamaktır. Örnekleme Denizli il merkezinde bulunan 2 özel ve 6 resmi ilköğretim okuluna bağlı anasınıfı ile 2 özel ve 1 kamuya ait bağımsız anaokuluna devam eden toplam 361 çocuk oluşturmuştur. Veriler öğretmen algısına dayalı olarak geliştirilen Akademik Benlik Saygısı Ölçeği ve Kişisel Bilgi Formu aracılığıyla toplanmıştır. Çocukların akademik benlik saygısı düzeyinin ortalamasının altında olduğu; öğretmenin kıdem yılına ve çalıştığı okulun özel veya resmi olup olmamasına ve çocuğun yaşına bağlı olarak değişiklik göstermediği saptanmıştır.

Ayrıca kız çocuklarının akademik benlik saygısı düzeyinin erkek çocuklarına göre daha düşük olduğu; annenin ve babanın eğitim düzeyi yükseldikçe çocuklarının akademik benlik saygılarının düştüğü; ailenin aylık toplam geliri ile çocuğun akademik benlik saygısı düzeyi arasında ters yönde ilişki olduğu belirlenmiştir.

Araştırmada elde edilen bu bulgular eğitimsel açıdan tartışılmış ve uygulayıcılara, ailelere ve araştırmacılara önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Okul öncesi eğitim, benlik saygısı, akademik benlik saygısı

ABSTRACT

The purpose of this study was to determine preschool children's level of academic self-esteem, and its relation with different demographic variables. The sample of this study consisted of 361 preschool and kindergarten children from two private and six state primary school and two private and one state controlled but independent preschools in Denizli. The data were collected by using Academic Self-Esteem Scale developed according to the teachers' perceptions. A form was attached to this scale in order to gather personal information about the participants.

The analysis of the scale indicated that most of the children had lower academic self-esteem than the average. The level of children's academic self-esteem was not related to their teachers' teaching experience, and the type of schools that they worked in (private or state). Additionally, children's academic self-esteem level was not significantly related to their age. Children's gender was significantly related to their level of academic self-esteem.

However, as the educational level of parents increased, children's academic self-esteem decreased. As the economic status of parents increased, children's academic self-esteem decreased.

In the study, the results were discussed in terms of their educational implications, and recommendations were given for educators, parents and researchers.

Keywords: Early childhood education, self-esteem, academic self-esteem.

* Fatma Nilgün Cevher, Arş.Gör., Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Bölümü Okul Öncesi Eğitim Anabilim Dalı, Ankara, ncevher@gazi.edu.tr

** Mustafa BULUŞ, Yrd.Doç.Dr., Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü Okul Öncesi Eğitim Anabilim Dalı, Denizli, mbulus@pau.edu.tr

1. GİRİŞ

İnsan davranışı karmaşık ve dinamik bir yapı olan kişilikten önemli ölçüde etkilenir. Kişilik bir bireyi diğerinden ayıran birçok özellikten oluşur. Kişiliği biçimlendiren en temel özelliklerden biri de benlik olgusudur.

Benlik, yaşantılar sonucu gelişen edinilmiş bir yapı olarak tanımlanır [1, 2]. Birey doğumundan itibaren sosyal çevreyle etkileşim içindedir. Anne ve onun yerine bakan kişi ile başlayan etkileşimle birlikte çocuğun yaşantıları çoğaldıkça, çevresine ilişkin algıları da artar. Böylece, kendine ilişkin fikirler oluştururken, çevresinde önem verdiği insanların tavır ve tutumları ile çocuğun bunları nasıl algıladığı da önem kazanır.

Çocuklar kendileri hakkında iyi ya da kötü hissederek doğmazlar. Bunu yaşadıklarıyla öğrenirler. Benlik saygısı bu yaşantılar sonucu bireyin kendisiyle iftihar etmesidir [3].

Pişkin [4] benlik saygısını, bireyin benlik imgesi ile ideal benliği arasındaki farkı değerlendirmesi olarak tanımlar. Yani bireyin kendisini nasıl algıladığı ile olmak istediği benliği arasındaki fark bize o bireyin benlik saygısı düzeyini verir. Bu süreçte bireyin bu farkı nasıl değerlendirdiği ve bu farkın onun duygusal dünyasını nasıl etkilediği önemlidir. Bireyin kendini nasıl gördüğü yani halihazırdaki benlik imgesi ile ulaşmayı arzuladığı ideal benliği arasında bir farkın olması kaçınılmazdır ve bu fark normal bir olgu olarak kabul edilmelidir.

Bireyin benlik duygusu birbiriyle ilişkili birkaç unsurdan oluşur. Her ne kadar benlik kavramı ve benlik saygısı kapsam açısından dolayısıyla kavramsal olarak ayrı unsurlar olsa da, bireyin kendisi hakkındaki görüşleri, birbirine çok yakındır. Shavelson, Hubner ve Stanton [5] benlikle ilgili yaptıkları araştırmalara dayanarak güçlü bir görüş elde etmişlerdir. Bu görüş benlik kavramını iki alana ayırmıştır: Akademik benlik kavramı ve akademik olmayan benlik kavramı. Akademik benlik kavramı matematik, fen, İngilizce gibi alanlara ayrılır.

Akademik olmayan benlik kavramı ise sosyal, duygusal ve fiziksel benlik kavramları olarak ayrılır. Fiziksel benlik kavramı da fiziksel yetenek ve fiziksel görünüş olarak ayrılır. Benlikle ilgili diğer kuramlar da çok boyutlu ve hiyerarşik benlik yapılarını vurgulamışlardır [6].

Bu boyutlardan biri olarak akademik benlik kavramı, kişinin kendi akademik kabiliyetinin ne olduğuna ve akademik alanlarda performans konusunda kendini nasıl algıladığına işaret eder [7].

Smith ve arkadaşları [8], akademik benlik saygısını, bireyin akademik performansı ve yeteneği hakkındaki duygusu olarak tanımlamışlardır.

Çoğunlukla 5-6 yaşlarında okul öncesi eğitime başlamasıyla çocuk, yıllar boyu okul ile ilgili çalışmalar içinde olacağı, hatta mesleki tercihlerine bile yön verebileceği akademik bir süreç içine girer.

Akademik benlik saygısı, çocuğun diğer sınıf arkadaşları içinde kendi öğrenme yeteneğini nasıl gördüğü olarak tanımlanabilir. Akademik benlik saygısı, çocuğun okul ortamında çevreyle etkileşmesi, çevreyi dikkatle incelemesi ve bu şekilde etkili bir biçimde değişikliklere uyum sağlayışını gösterir [9].

Rosenberg ve arkadaşlarına [10] göre, akademik benlik saygısı okul performansının çok daha iyi bir belirleyicisidir.

Bireyin akademik çalışmalarda yetenek ve yeterliliğine ilişkin algısını ifade eden akademik benlik saygısının gelişimi de çocuğun yakın çevresini oluşturan ebeveyn ve öğretmenlerin çocuğa yaklaşımlarından etkilenir. Dolayısıyla, Au ve Watkins'ın de [11] belirttiği gibi akademik benlik anlayışı, çocuğun sonraki çabalarını ve akademik başarıyı etkileyebileceği için son derece önemlidir.

Çok başarılı bireylerin, öğrenmedeki başarılarına ilişkin algıları gibi, akademik benlik saygılarının da çaba sarf etme, sebat gösterme ve denemeleri örnek alma gibi motive olmuş davranışlarını güçlendirdiği ve böylece akademik başarılarını arttırdığı kanıtlanmıştır [11].

Ailenin akademik başarı için desteği de çocukların akademik benlik saygılarının gelişiminde kritik rol oynamaktadır [12]. Coopersmith (1981) de çocukların akademik benlik saygılarının diğer birçok özellik gibi anne-baba tavırlarından da etkilendiğini kabul eder. Coopersmith, benlik kavramını farklı yaşantılar, içsel ve dışsal objeler ve çevreyle ilgilenmede yeterlilikten etkilendiği için, "çok boyutlu" olarak tanımlar [9].

İncelemelere göre, okul öncesi çocuklarının benlik saygılarını etkileyen ebeveynler ve eğitimciler bu dönemdeki küçük çocukları

anlama konusunda daha çok yeterliliğe sahip olmalıdırlar [9].

Başarılı öğrenciler öğrenmeye, genellikle kontrol hissi ve olumlu akademik benlik saygısıyla başvururlar, oysa çoğunlukla akademik başarısızlık geçmişine sahip olan çocuklar, bir işe, çoğu kez zayıf kontrol hissi ve düşük akademik benlik saygısıyla başvururlar. Akademik başarısızlıkları, öğrenilmiş çaresizlik hislerini ve zayıf akademik başarıya götüren akademik yetersizlik hissini arttırdığı gibi, tekrarlanan başarısızlık öğrencinin akademik benlik saygısı üzerinde olumsuz bir etkiye sahiptir [11].

Çocuklar, okul çevrelerinde akademik başarısızlıkla karşılaştıklarında, akademik başarının zayıf olmasını arttıran akademik çaresizlik geliştirme ve düşük benlik saygısına sahip olma eğiliminde olurlar [9].

Benlik saygısı yüksek olan çocuklar, muhtemelen çok aktiftirler, araştırmacıdırlar, inatçıdırlar. Etkileşim kurmaya, araştırmaya, sorular sormaya heveslidirler. Düşük benlik saygılı çocuklar, çekingen, kararsız ve saldırganlırlar. Çocukların sınıf ortamı, akademik benlik saygısını olumlu veya olumsuz bir şekilde etkileyebilen bir faktördür. Destekleyici bir okul ortamında, öğretmenler, akademik benlik saygısı yüksek çocuklara sahiptirler. Erken çocukluk yıllarında çocuklar, benlik saygılarının hızlı ve anlamlı gelişimini yaşarlar [11].

Nitelikli öğrenciler daha yüksek akademik benlik saygısı ve yetenek gösterme eğilimindedirler. Bu öğrenciler için akademik benlik saygısı, bir motivasyon unsurudur [13].

Çocukların kendileri ile ilgili duyguları, onların büyüme ve gelişmesinde önemli bir unsur temsil eder. Çocuklar gelişim yıllarının çoğunu sınıflarda geçirdikleri için, çocukların benlik kavramı ve benlik saygısı ile ilgili araştırmalar çoğunlukla bu konular üzerinde rehberlik eder [14].

Nixon [7], tam gün ve yarım gün anaokulları açısından akademik benlik saygısındaki farkları konu aldığı araştırmasında, 13 yarım gün, 17 tam gün anaokuluna devam eden çocuklar üzerinde çalışmıştır. Akademik benlik saygısı düzeyini belirlemede Davranışsal Akademik Benlik Saygısı Ölçeği'ni (Behavioral Academic Self Esteem Rating Scale) kullanmıştır. Araştırma sonucunda, tam gün ve yarım gün anaokullarına devam eden çocukların akademik benlik saygıları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Test sonuçlarında en

yüksek dağılımın, yarım gün anaokullarına kıyasla, tam gün anaokullarına devam eden erkek öğrencilerde olduğu saptanmıştır.

Au ve Watkins [11], 165 Hong Kong'lu ilköğretim ikinci kademe öğrencileri üzerinde yaptıkları çalışmada öğrenilmiş çaresizlik ile akademik benlik saygısı arasında anlamlı bir ilişki bulmuşlardır. Öğrenilmiş çaresizlik düzeyi yüksek olan çocukların akademik benlik saygılarının düşük olduğunu saptamışlardır.

Smith ve arkadaşlarının[8], lise öğrencileri üzerinde yaptıkları kontrol odağı, benlik saygısı, akademik başarı ve akademik benlik saygısı arasındaki ilişkiyi konu alan çalışmalarında, Pintrich (1990) tarafından geliştirilen ve DeGroot (1990) tarafından yeniden düzenlenen Akademik Benlik Saygısı Ölçeği kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda, akademik benlik saygısı ile akademik başarı arasında pozitif yönde ve kontrol odağı ve benlik saygısı arasında negatif yönde bir ilişki bulunmuştur. Sonuçlar, öğrencilerin akademik yeterlilikleriyle ilgili algılarının akademik başarılarının belirleyicisi olduğunu göstermiş; ayrıca, dış kontrol odağına sahip öğrencilerin daha düşük benlik saygısına sahip oldukları saptanmıştır.

Warash ve Markstrom [9] çalışmalarında, anne-babaların çocuk yetiştirme biçimleri ile okul öncesi çocuklarının akademik benlik saygısı ilişkisine yönelik algılarını incelemişlerdir. Araştırmada Davranışsal Akademik Benlik Saygısı Ölçeği (DABSÖ) kullanılmıştır. Erkek ve kız çocuklar için ayrı şekilde yapılan korelasyonel analizler sonucunda; annelerin ve babaların çocuk yetiştirme hakkındaki algıları, erkek ve kız çocuklarının benlik saygılarıyla farklı ilişkiler göstermiştir. Suç ve endişe yoluyla çocukta oluşan anneye yönelik kontrol ve özerklik, erkek çocuklarının akademik benlik saygısı düzeyinin belli yönleriyle olumlu yönde bir ilişki gösterirken; annenin öfkesi ve uzaklaşması kızların akademik benlik saygısı düzeyi ile olumsuz yönde ilişki göstermiştir. Bunun yanı sıra, suç ve endişe yoluyla çocukta oluşan babaya yönelik kontrol ve özerklik ile babanın sergilediği öfke ve uzaklaşma davranışları erkeklerin akademik benlik saygısı düzeyinin bazı yönleriyle olumlu yönde; babanın tutarlılığı kız çocuklarının akademik benlik saygısı düzeyi ile olumlu yönde ilişkili bulunmuştur.

Literatürdeki bulgular da dikkate alındığında akademik benlik saygısı özelliğinin ne ölçüde önemli olduğu görülmektedir. Bu nedenle bu çalışmada 5-6 yaş okul öncesi eğitimi alan çocukların öğretmen algısına göre

akademik benlik saygısı düzeyi çeşitli değişkenler de dikkate alınarak incelenmiştir.

2. YÖNTEM

2.1. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini 2003-2004 eğitim-öğretim yılı güz döneminde Denizli il merkezinde bulunan ilköğretim okullarına bağlı anasınıflarına devam eden 3483 ve bağımsız anaokullarına devam eden toplam 1088 çocuk oluşturmaktadır.

Örneklem oluşturulurken tabakalama yöntemi temel anlayışından hareketle, farklı sosyo-ekonomik düzeye (düşük, orta, yüksek) sahip ailelerin çocuklarının eğitim aldığı okullar geliş güzel yolla belirlenmiştir. Okulların düzeyi buldukları ortam dikkate alınarak ve İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne sorularak belirlenmiştir. Örneklemde yer alan çocukların 196'sı (%54.3) kız, 165'i erkek (45.7)'tir. Ayrıca 5 yaşındaki çocukların sayısı 65 (%18), 6 yaşındaki çocukların sayısı ise 296 (%82)'dir. Araştırmanın örneklemini, evrenin %33.18'ini oluşturmaktadır.

2.2. Veri Toplama Araçları

2.2.a. Akademik Benlik Saygısı Ölçeği

Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 5-6 yaş çocuklarının akademik benlik saygısı düzeyini saptamak amacıyla okul öncesi öğretmenlerinin öğrencilerinin sınıf içerisinde gösterdikleri davranışlara ilişkin algılarına başvurulmuştur. Bu amaçla, Coopersmith ve Gilbert (1982) [15] tarafından geliştirilen Davranışsal Akademik Benlik Saygısı Ölçeği (Behavioral Academic Self-Esteem Scale)'nden ve Hamachek'in (1995) [15] geliştirdiği Değerlendirme Envanteri'nden yararlanılmıştır.

Davranışsal Akademik Benlik Saygısı Ölçeği (DABSÖ), okul öncesinden 8. sınıfa kadar olan çocukların akademik benlik saygısını ölçmek için geliştirilmiştir ve ölçek öğretmenlerin yanıtladıkları 16 maddeden oluşmaktadır [16]. DABSÖ, okul ortamında öğrenci girişimi (student initiative), başarı/başarısızlık (success/failure), sosyal dikkat (social attention), sosyal çekicilik (social attraction) ve özgüven'den (self-confidence) oluşan 5 faktörü içermektedir. Bu 5 faktördeki her madde için, öğretmenin gözlediği davranışı derecelendirdiği "hiçbir zaman"dan "her zaman"a kadar olan 5'li derecelendirme yapılmıştır. Öğrenci girişimi öğrencinin sınıf etkinliklerine ne sıklıkta katıldığını; sosyal dikkat, öğrencinin sınıf ortamına ne kadar iyi katıldığını; başarı/başarısızlık, öğrencinin

eleştirisi, başarısızlık ve düzeltmelerle ne kadar başarılı bir şekilde baş ettiğini; sosyal çekicilik ise; öğrencinin akranlarıyla nasıl kaynaştığı, akranlarına ne kadar çekici geldiği, oyunlardaki rolü ve kendini nasıl ifade ettiğini ölçer. Son faktör olan özgüven ise; çocuğun düşünceleri, değerlendirmeleri, geçmiş ve gelecekle ilgili beklentilerini içeren becerileri hakkındaki sözel ifadelerini ölçmektedir [17]. DABSÖ'deki maddelerin çoğu Davranış Dereceleme Formu (Behavior Rating Form, Coopersmith, 1967)'ndan uyarlanmıştır ve akademik davranışları tanımlayıp tanımlamadığı gözden geçirilmiştir [7, 16]. DABSÖ'ne, akademik ortama ve okul ortamına ilişkin davranışları tanımlayan yeni maddeler de eklenmiştir [7]. Her maddenin toplam puan ile korelasyonlarına dayalı olarak iç tutarlılığı değerlendirilmiştir. Bütün madde toplam korelasyonları .37-.76 arasında değişim göstermiş ve .001 düzeyinde anlamlı bulunmuştur [7, 16].

Bu araştırma için ölçek hazırlanırken Coopersmith ve Gilbert (1982) [15] tarafından geliştirilen Davranışsal Akademik Benlik Saygısı Ölçeği'nde yer alan şu maddeler kullanılmıştır:

- 1.Yeni görevler edinmede isteklidir.
- 2.Karar verebilir, seçim yapabilir.
- 3.Öz yönetim ve bağımsızlık gösterir.
- 4.Sınıfta yeni fikirler ortaya koyar.
- 5.Anlamadığında sorular sorar.
- 6.Değişikliklere kolay uyum sağlar.
- 7.Sınıfta sessizdir, uygun bir şekilde konuşur.
- 8.Başarıları hakkında uygun bir şekilde konuşur.
- 9.Diğer çocuklarla işbirliği yapar.
- 10.Hatalarını kolayca düzeltir.
- 11.Fazla tepki göstermeden düzeltmeler yapar.
- 12.Arkadaşlığı akranları tarafından aranır.
- 13.Akranlarının olduğu grupta lider gibi davranır.
- 14.Kendinden söz ederken olumlu cümleler kullanır.
- 15.Düşüncelerini güçlük çekmeden açıklar
- 16.Çalışmasını, sonuçlarını ve aktivitesini değerlendirir.

Bunun yanında, Hamachek'in (1995) [15] geliştirdiği, birçok araştırmacının öğrencilerdeki düşük ve yüksek benlik saygısı düzeyiyle ilişkili buldukları genel davranışları ifade eden Değerlendirme Envanteri'nde bulunan şu ifadeler de kullanılmıştır:

1- Kendini küçük görmez – Kendini diğerleriyle aynı düzeyde veya diğerlerinden üstte görür.

2- Sınıfta yeni fikirler ortaya koyar.

3- Okul başarısızlıkları azdır.

4- Görevlerini/işlerini/faaliyetlerini devam ettirme eğilimindedir.

5- Bağımsız olarak çalışabilir.

6- Okul çalışmaları için kendiliğinden motive olur.

Ölçek maddeleri Türkçeye uyarlandıktan sonra alanla ilgili 3 uzmanın görüşüne başvurulmuştur. Bu şekilde hazırlanan Akademik Benlik Saygısı Ölçeği'nin maddeleri için "her zaman", "sık sık", "bazen", "nadiren", "hiçbir zaman" şeklinde 5'ten 1'e doğru dereceleme yapılmıştır. Ölçek maddelerinin hepsi olumludur ve düzden puanlanmaktadır.

Ölçeğin uygulanmasında öğretmenlerin çocukları yeterince ve her açıdan tanımaları esas alınmıştır. Bunun için öğretmenler ile görüşülmüş ve öğrencileri üç aydır tanıyor oldukları öğrenilmiştir. Ölçeği istedikleri kadar zamanda cevaplayabilecekleri belirtilmiştir. Öğretmenler ölçek maddelerine yanıt verirken çocukların uygulamalardaki durumunu dikkate almışlardır.

22 madde üzerinde yapılan iç tutarlılık güvenilirliği analizinde ölçeğin Cronbach Alpha (α) .95 olarak bulunmuştur.

Güvenirlik için ayrıca iki yarım test güvenilirliği (split-half) analizleri yapılmıştır. Elde edilen bulgular testin ilk yarısına ait güvenilirlik katsayısının .90; ikinci yarısına ait katsayının .93; iki yarım arasındaki Spearman Brown korelasyon katsayısının .86 ve Guttman Split-Half güvenilirlik katsayısının ise .92 olduğunu göstermiştir. Bu sonuçlar testin her iki yarısının da aynı özelliği ölçtüğünü göstermektedir.

Bu katsayılar oldukça yüksek bir güvenilirlik ifade etmektedir ve ölçeği oluşturan maddelerin benzeşikliğine işaretir.

Ölçeğin faktör yapısı, ana-bileşenler yöntemiyle (principals-components analysis) analiz edilmiş ve toplam varyansın %54.08 'ini

ifade eden 11.89 öz değerli (eigenvalue) bir temel faktör bulunmuştur. Diğer iki faktöre ilişkin olarak, 1.45 ve 1.07 düzeyinde öz değerler bulunmuştur. Bütün maddelerin temel faktörde toplandığı gözlenmiştir.

Böylece ölçeğin toplam madde sayısı 22 ve puan aralığı 22 - 110 olarak ortaya çıkmıştır.

2.3. Kişisel Bilgi Formu

Kişisel Bilgi Formunda okul öncesi öğretmenlerinin kıdem yılı, çocuğun yaşı, anne-babanın eğitim durumları ve aylık gelirlerini belirlemeye yönelik toplam 5 soru maddesine yer verilmiştir. Kişisel Bilgi Formu'nda yer alan, çocuklara ve ailelerine ilişkin bilgiler de öğretmenlerden alınmıştır.

3. AMAÇ

Bu çalışmada okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 5-6 yaş çocuklarının akademik benlik saygısı düzeyi ve bunun çeşitli değişkenler ile ilişkisi incelenmektedir. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

1- Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 5-6 yaş çocuklarının öğretmen algısına göre akademik benlik saygısı düzeyi nedir?

2- Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 5-6 yaş çocuklarının öğretmen algısına göre akademik benlik saygısı düzeyi öğretmenlerin kıdemlerine göre değişmekte midir?

3- Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 5-6 yaş çocuklarının öğretmen algısına göre akademik benlik saygısı düzeyi çocukların cinsiyetlerine göre değişmekte midir?

4- Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 5-6 yaş çocuklarının öğretmen algısına göre akademik benlik saygısı düzeyi ailelerinin

- eğitim düzeylerine

- aylık toplam gelirlerine

göre değişmekte midir?

BULGULAR

1. Çocukların Akademik Benlik Saygısı Düzeyi

Tablo 1. Çocukların Aldıkları Toplam Puanın Ortalaması ve Standart Sapması

Toplam Puan	n	\bar{x}	s.s.
MTOPLAM	361	48.79	16.23

Literatürde okul öncesi gelişim dönemi çocuğunun akademik benlik saygısı düzeyine

ilişkin herhangi bir bulguya rastlanmadığı için, bu çalışmada akademik benlik saygısı düzeyi iki kritere göre değerlendirilmiştir. Kriter olarak ortalama ($\bar{x} = 48.79$) alındığında ortalamanın altında kalan öğrenci sayısı 192 (%53.2), ortalamanın üstünde kalan öğrenci sayısı da 169 (%46.8)' çıkmıştır. Ortalamanın bir standart sapma altı ve üstü kriter olarak alındığında ($\bar{x} + s.s. = 65.03$); ortalamanın bir standart sapma altında kalanların sayısı 305 (%84.5), ortalamanın bir standart sapma üstünde kalanların sayısı ise 56 (%15.5)' olmuştur. Buna göre, akademik benlik saygısı düzeyi ortalamanın altında kalanların sayısı diğerlerine göre daha fazladır.

2. Çocukların Akademik Benlik Saygısı Düzeyinin Öğretmenin Kıdem Yılı İle İlişkisi

Tablo 2. Öğretmenin Kıdem Yılına Göre Çocukların Akademik Benlik Saygısı Düzeyinin Ortalaması, Standart Sapması ve Varyans Analizi Sonuçları

Öğretmenin Kıdem Yılı	n	\bar{x}	ss.	F Değeri	Önem Düzeyi
1-10 yıl	149	48.81	17.29	.431	.650
11-20 yıl	151	48.11	15.25		
21 ve üzeri	61	50.40	16.09		
Toplam	361	48.79	16.23		

$p > 0.05$

Tablo 2 incelendiğinde, kıdem yılı 21 ve üzerinde olan öğretmenlerin öğrencilerinin akademik benlik saygısı düzeyi ortalamasının ($\bar{x} = 50.40$) diğerlerine göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Ortalamalar arasındaki bu farkların anlamlı olup olmadığı tek yönlü varyans analizi ile test edilmiş ve öğretmenlerin kıdem yılı ile çocukların akademik benlik saygısı düzeyi arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır.

3. Çocukların Akademik Benlik Saygısı Düzeyinin Cinsiyet İle İlişkisi

Tablo 3. Cinsiyete Göre Akademik Benlik Saygısı Düzeyinin Ortalaması, Standart Sapması ve t Testi Sonuçları

Cinsiyet	n	\bar{x}	ss.	t	p
Kız	196	47.14	14.11	-2.071	.039*
Erkek	165	50.75	18.29		

* $p < 0.05$

Tablo 3'teki bulgu, erkek çocuklarının akademik benlik saygısı düzeylerinin ($\bar{x} = 50.75$) kız çocuklarına göre ($\bar{x} = 47.14$) daha yüksek olduğunu göstermektedir. Ortalamalar arasındaki bu farkın anlamlı olup olmadığı t testi ile analiz edilmiştir. Elde edilen bulgu söz konusu farkın .05 düzeyinde anlamlı olduğunu göstermektedir.

4. Çocukların Akademik Benlik Saygısı Düzeyinin Annenin Eğitim Düzeyi İle İlişkisi

Tablo 4. Annenin Eğitim Düzeyine Göre Çocuğun Akademik Benlik Saygısı Düzeyinin Ortalaması, Standart Sapması ve Varyans Analizi Sonuçları

Annenin Eğitim Düzeyi	n	\bar{x}	ss.	F Değeri	p
Okur-yazar ve ilköğretim	146	53.52	16.10	14.042	.000*
Lise	153	47.22	16.14		
Yüksek Okul- Üniversite ve Üzeri	62	41.53	13.32		
Toplam	361	48.79	16.23		

* $p < 0.001$

Tablo 4 incelendiğinde, okur-yazar ve ilköğretim mezunu olan annelerin çocuklarının akademik benlik saygısı düzeyi ortalamasının ($\bar{x} = 53.52$) lise ($\bar{x} = 47.22$) yüksek okul, üniversite ve üzeri bir düzeyden mezun olan annelerin çocuklarına ($\bar{x} = 41.53$) göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Ayrıca, varyans analizi, ortalamalar arasındaki farkın .001 düzeyinde önemli olduğunu göstermektedir. Buna göre, annelerinin eğitim düzeyi yükseldikçe çocukların akademik benlik saygısı düzeyleri düşmektedir. Farkın kaynağı için yapılan Tukey Testi sonuçlarına göre, okur-yazar ve ilköğretim mezunu anneye sahip çocukların akademik benlik saygısı düzeyleri ortalaması ile lise mezunu anneye sahip çocukların akademik benlik saygısı düzeyleri ortalaması arasındaki ilişkinin $p = .002 < .05$, okur-yazar ve ilköğretim mezunu ve yüksek okul-üniversite ve üzerinden mezun olan annelerin çocuklarının akademik benlik saygısı düzeyi ortalamaları arasındaki ilişkinin önem değeri $p = .000 < .05$, lise mezunu ile yüksek okul-üniversite ve üzeri mezunu olan annelerin çocuklarının akademik benlik saygısı düzeyleri ortalamalarının arasındaki ilişkinin önem değeri $p = .043 < .05$ olarak bulunmuştur.

5. Çocukların Akademik Benlik Saygısı Düzeyinin Babanın Eğitim Düzeyi İle İlişkisi

Tablo 5. Babanın Eğitim Düzeyine Göre Çocuğun Akademik Benlik Saygısı Düzeyinin Ortalaması, Standart Sapması ve Varyans Analizi Sonuçları

Babanın Eğitim Düzeyi	n	\bar{x}	ss.	F Değeri	p
Okur-yazar ve ilköğretim	117	52.89	17.77	12.534	.000*
Lise	125	50.41	15.21		
Yüksekokul-Üniversite ve Üzeri	119	43.05	14.06		
Toplam	361	48.79	16.23		

* p < 0.001

Tablo 5'teki bulgu, okur-yazar ve ilköğretim mezunu babaların çocuklarının akademik benlik saygısı düzeyi ortalamasının ($\bar{x} = 52.89$) lise ($\bar{x} = 50.41$), yüksek okul-üniversite ve üzeri mezunu olan babaların çocuklarına göre ($\bar{x} = 43.05$) daha yüksek olduğunu göstermektedir. Ortalamalar arasındaki farkın .001 düzeyinde önemli olduğu görülmektedir. Buna göre, babaların eğitim durumları yükseldikçe çocuklarının akademik benlik saygısı düzeyleri düşmektedir. Farkın kaynağı için yapılan Tukey Testi sonuçlarına göre, okur-yazar ve ilköğretim mezunu ile yüksek okul-üniversite ve üzeri mezunu babaların çocuklarının akademik benlik saygısı düzeyleri ortalamaları arasındaki ilişkinin önem değeri $p = .000 < .05$, lise ve yüksek okul-üniversite ve üzeri mezunu babaların çocuklarının akademik benlik saygısı düzeyleri ortalamaları arasındaki ilişkinin önem değeri $p = .001 < .05$ olarak bulunmuştur.

6. Çocuğun Akademik Benlik Saygısı Düzeyinin Ailenin Aylık Toplam Geliri İle İlişkisi

Tablo 6. Aylık Toplam Gelire Göre Çocuğun Akademik Benlik Saygısı Düzeyinin Ortalaması, Standart Sapması ve Varyans Analizi Sonuçları

Ailenin Aylık Toplam Geliri	n	\bar{x}	ss.	F Değeri	p
500 milyon ve altı	87	52.8736	16.12870	4.500	.012*
501milyon-1 milyar	122	48.6721	16.76697		
1 milyar üzeri	84	45.5000	15.22720		
Toplam	293	49.0102	16.34191		

* p < 0.05

Tablo 6'daki bulgu, aylık toplam geliri 500 milyon ve altında olan ailelerin çocuklarının akademik benlik saygısı düzeyi ortalamasının ($\bar{x} = 52.87$) diğer kategorilere göre daha yüksek olduğunu göstermektedir. Ortalamalar arasındaki bu farkın .05 düzeyinde önemli olduğu saptanmıştır. Buna göre, aylık toplam gelir düzeyi yüksek olan ailelerin çocukları, diğerlerine göre, daha düşük seviyede akademik benlik saygısına sahiptirler. Ortalamalar arasındaki bu anlamlı farkın kaynağını tespit etmek için yapılan Tukey Testi analizleri incelendiğinde, 1 milyar ve üzeri ile 500 milyon ve altı gelire sahip ailelerin çocuklarının akademik benlik saygısı düzeyi ortalamaları arasındaki ilişkinin önem değerinin $p = .009 < .05$ olduğu, dolayısıyla farkın bu ilişkiden kaynaklandığı görülmüştür.

TARTIŞMA VE YORUM

Araştırmanın bu bölümünde, elde edilen bulgular tartışılmış ve ilgililere önerilerde bulunulmuştur

1. Çocukların Akademik Benlik Saygısı Düzeyi

Günümüz toplumunda, eğitimin temel amacı, bireylere, kendilerini yönetebilme yeteneğini geliştirme yolunda yardımcı olmak, topluma yapıcı ve yaratıcı güce sahip insan yetiştirerek, gerek toplumun, gerekse bireylerin ödüllendirilmelerini sağlamaktır. Bunu gerçekleştirmek üzere okul, öğrenciye bağımsız düşünme yeteneğini geliştirme konusunda yardım eder [18]. Okul çalışmalarında kendini

yetersiz hisseden, çalışmalarını sürdürmek için gerekli motivasyonu kendinde bulamayan, sürekli başarısızlık yaşantıları geçiren bir çocuğun ilerde topluma yapıcı, yaratıcı ve bağımsız düşünebilme özelliklerine sahip bir birey olması olasılığı muhtemelen daha azdır. Burada akademik benlik saygısının rolü önemlidir. Akademik benlik saygısıyla ilgili yapılan çalışmalar ve bu çalışmaların ortaya koyduğu sonuçlardan yola çıkarak oluşturulan bilimsel gerçekliğin günümüz eğitim sisteminde, sistemin öğelerinden olan yönetici ve uygulayıcılar tarafından ne kadar dikkate alındığı, tartışılması gereken bir konudur. Bireye yeterli düzeyde bir akademik benlik saygısı kazandırma eğitim-öğretimin önemli işlevlerinden biri olarak düşünülmektedir ve bu anlamda etkililik de uygun eğitsel ortamların hazırlanmasını, gerekli uygulama olanaklarını ve denetlenmeyi gerektirir.

Ayrıca, okulda çocuğa en yakın olan kişi öğretmendir. Öğretmenin çocukla olan ilişkileri onun kendini değerli bir varlık olarak görmesini, kendine güvenmesini ve kendi benliğini kabul etmesini sağlayabileceği gibi tersi etkiler de yaratabilir. Öğretmenin olumsuz etkilerinden en önemlisi, öğrencisine verdiği değeri başarısına bağlı olarak koşullu bir biçimde vermiş olmasıdır ki bu, öğrencide başarısızlığın süreğenliğini artırmaktadır [2]. Bir öğretmenin bir insan olarak gelişip olgunlaşmasına ve başkalarının gelişimini kolaylaştırıcı kişilik özelliklerine sahip olmasına, öğretmen yetiştiren ve öğretmeni değerlendiren kurumlarca gereken önemin verildiği söylenemez. Öğretmenin kişiliğinin başkalarının gelişimine elverişli nitelikler kazanması, eğitimin temel sorunlarından biri olmak zorundadır [2]. Sınıf içinde uyanıklık sabırlı, hoşgörülü, yansız ve yeniliklere açık olma öğretmenin kişilik özelliklerinin getirdiği davranışlar içindedir. Bu bağlamda öğretmen yetiştiren kurumların öğretmen adaylarına iyi düzeyde mesleki beceri ve yeterlilik kazandırmamakla birlikte öğretmen adaylarının kişilik özelliklerini de belirleyip bu doğrultuda onları etkili bir öğretmen olma yolunda yönlendirmedikleri gözlenmektedir.

Araştırmada elde edilen sonuç, öğretmenlerin öğrencilerine karşı başarı beklentilerinin çok yüksek olmasından kaynaklanmış olabilir. Bununla birlikte, öğretmenlerin çocuklara karşı disipline edici dirençleri ve her bir çocuğu önemsediklerini onlara hissettiren davranışlar sergilememeleri, onlara karşı sabırlı ve yansız bir tutum geliştirmemiş olmaları çocuklarda gözlenen düşük akademik benlik saygısının diğer olası

nedenleri olabilir. Tüm bunların yanı sıra araştırma sonucuna okul öncesi gelişim dönemi çocuklarının anne babalarının eğitim ve sosyo-ekonomik durumları, aile içi iletişim, akran ilişkileri, yaş, cinsiyet faktörlerinin de etki ettiği söylenebilir.

2. Çocukların Akademik Benlik Saygısı Düzeyinin Öğretmenin Kıdem Yılı İle İlişkisi

Bilim ve teknolojiye hızlı gelişme günümüzde eğitim alanını da önemli düzeyde etkilemektedir. Öğretmen yetiştiren kurumlarda mesleki bilgi ve beceri kazandırmaya yönelik eğitim durumları günümüz şartlarına ve ihtiyaçlarına göre değişmektedir. Dolayısıyla mesleğe yeni atılan öğretmenlerin kendilerinden öncekilere göre mesleki anlamda daha donanımlı, ve motivasyon düzeylerinin daha yüksek olması; mesleğine daha fazla yılını vermiş öğretmenlerin ise zaman içerisinde çok deneyim kazanmış, öğrencileri tanıma ve buna göre tutum geliştirme, etkinlikleri planlama ve sınama konusunda daha becerikli olmaları kıdem yılı açısından akademik benlik saygısı düzeyinde beklenen davranışları nötrlemiş olabilir.

3. Çocukların Akademik Benlik Saygısı Düzeyinin Cinsiyet İle İlişkisi

Nixon'un [7] tam ve yarım gün anaokullarına devam eden çocukların akademik benlik saygılarını incelediği araştırmasında tam gün anaokullarına devam eden erkek çocuklarının akademik benlik saygısı düzeylerinin daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte Türkiye'de yapılan araştırmalarda [19, 21, 22] çocukların benlik saygıları üzerinde cinsiyetin ayırt edici bir etkiye sahip olmadığı saptanmıştır.

Araştırma sonucu, cinsiyet değişkeni açısından, yurt dışında yapılan çalışmalarla benzerlik; yurt içinde yapılan çalışmalarla ise farklılık göstermektedir. Bu araştırmalar genel benlik saygısı düzeyini belli değişkenler açısından incelerken; akademik benlik saygısı ile ilgili olarak Nixon'un [7] araştırmasıyla cinsiyet yönünden paralellik bulunmaktadır.

Akademik benlik saygısının gelişimi ailenin ve öğretmenlerin desteleyici tutumları ve çocuğa sunulan özgür ve çok yönlü çevrenin varlığıyla ilişkilidir. Ülkemizde kültürel özellikler açısından düşündüğümüzde, genel olarak erkek çocukların hareket ve girişimlerinin daha az baskılandığı, onlara daha fazla konuşma ve soru sorma hakkının tanındığı; eğitim konusunda daha öncelikli

olarak erkek çocuklara bu şansın verildiği yargısından yola çıkarak, bu unsurları, akademik benlik saygısı düzeyinin erkek çocuklarda kız çocuklara göre daha yüksek olmasının nedenleri arasında göstermek mümkündür.

4. Çocukların Akademik Benlik Saygısı Düzeyinin Annenin Eğitim Düzeyi İle İlişkisi

Çocuklar yaşamın ilk yıllarında kendileriyle ilgili benlik saygısı geliştirirken başkalarının, özellikle kendisi için önemli olan insanların (anne-baba, öğretmen ve akranlar) onun hakkındaki düşüncelerini dikkate alırlar. Burada yakın çevrenin çocuğa yönelik davranış ve tutumlarının önemli olduğu açıktır.

Çocuğun hayatında belki de en önemli birey olan annenin çocuğa yaklaşımının, çocuğun bu yaklaşıma ilişkin algılarının, kendi yeteneklerine ve bir çok alandaki yeterliliğine ilişkin algıları ve hislerini olumlu veya olumsuz yönde etkileyebilecek önemli faktörlerden biri olması olasıdır. Eğitim düzeyi yüksek bir annenin çocuğunu yetiştirme tarzı hakkında daha dikkatli ve bilinçli davranmasını ummak yersiz değildir. Ayrıca eğitim düzeyi yüksek olan birey, muhtemelen bir çok başarı elde ederek bu düzeye ulaştığı için, büyük olasılıkla yeterli bir akademik özgüvene sahiptir. Bu da onun genel tavır ve tutumlarına yansiyarak çocuğa iyi bir model teşkil edecektir.

Eğitim düzeyi yüksek kişilerin çoğunlukla bir işe sahip olması da ekonomik olarak diğerlerinden daha şanslı olabileceklerini gösterir. Bu da çocuklarına bağımsız oynayabilecekleri, araştırıp, deneyip, yeni görevler edinip başarılı olabilecekleri daha zengin materyallerle dolu daha çok ortam yaratma olanağı doğuracaktır.

Fakat araştırma sonucunda annenin eğitim düzeyi yükseldikçe çocuklarının akademik benlik saygıları düşmektedir. Bunun nedeni, annelerin kendindeki akademik anlamdaki olumlu özellikleri çocuklarında da görmek istemeleri ve bunun için onlardan yapabileceklerinden fazla ve zor görevler istemeleri olabilir. Yüksek eğitim almış bir annenin sayısız başarısızlıklar yaşayan bir çocuğa sahip olacağı kaygısı onlarda, çocuklarının en ufak başarısızlıklarında bile eleştirme, yargılama ve hatta aşağılama tutumları yaratabilir.

Bundan dolayı, her defasında başarısız olacağı duygusuyla yeni görevler edinmede isteksiz olabilir, hiçbir etkinliği övülmeden çocuk kendini işe yaramaz ve beceriksiz hissedebilir, asla başarılı olamayacağına ilişkin bir inanç geliştirebilir. Dolayısıyla, elde edilen sonuç, annenin beklenti düzeyinin yüksek olmasından ve bunun olası olumsuz etkilerinden kaynaklanmış olabilir. Ayrıca bu tür annelerin iş yaşamında yer alıyor olmaları ve çocukları ile yeterince ilgilenememeleri de bu sonucu doğurmuş olabilir. Tüm bunlara ek olarak, annenin aşırı koruyucu-kollayıcı bir tutum sergilemiş olması çocuğun özerkliğini ve girişimciliğini olumsuz etkilemiş dolayısıyla düşük akademik benlik saygısına yol açmış olabilir.

5. Çocukların Akademik Benlik Saygısı Düzeyinin Babanın Eğitim Düzeyi İle İlişkisi

Özellikle ülkemizde en küçük aile tipinde bile otorite daha çok babaya aittir. Baba her şeyi en iyi bilen, en doğru kararları alabilir. Özellikle okul öncesi çağındaki çocuklar için anne-baba ve öğretmenlerinin fikirleri çok önemlidir. Annede olduğu gibi babada da eğitim düzeyi yükseldikçe toplumda yer ettiği statü, edindiği değerler ve yaşam standardının getirdiği özelliklerle daha bilinçli bir şekilde davranış sergileyeceği umulmaktadır. Çocuklarının okul faaliyetleriyle ilgilenen, öğretmenleriyle sürekli iletişim içinde, çocuğuyla kurduğu iletişimde de başarılı ve onun en ufak çabalarını bile destekleyici olan babanın çocuğunun da akademik benlik saygısının yüksek olması daha büyük bir olasılıktır.

Araştırma sonucu, babanın eğitim düzeyi yükseldikçe çocuğun akademik benlik saygısı düzeyinin düştüğünü göstermektedir. Babaların eğitim düzeyleri yükseldikçe elde ettiği işe daha uzun zaman ayırdığı için aile bireyleriyle yeterince ilgilenememesi, işinin getirdiği karmaşa ve stresle birlikte bunları ev ortamına yansıtması gibi durumlar yaşanabilir. Bunun sonucunda ailesinden yeterince ilgi görmeyen, başarıları takdir edilip desteklenmeyen çocukların akademik benlik saygıları olumsuz etkilenebilmektedir.

Ayrıca Kılıççı'nın [2] belirttiği gibi, bazen gerçekten başarılı ve yetenekli bir öğrencinin ailesinin sürekli yüksek başarı standartları koyması ve onun bu standartların gerisinde kalması, kendi başarı ve yeteneklerini küçümsemesine ve benlik saygısının düşmesine neden olabilir. Buradan hareketle; babanın

edindiği başarı ve statüyü çocuklarında da görme isteği ve onları başarılı olma konusunda aşırı baskılaması sonucu çocukta bir türlü ailesinin istediği gibi bir birey olamama ve onların sevgisini kaybetme duygusu ve olumsuz düzeyde akademik benlik saygısı oluşturabileceği düşünülebilir.

6. Çocuğun Akademik Benlik Saygısı Düzeyinin Ailenin Aylık Toplam Geliri İle İlişkisi

Yapılan araştırmaların çoğu, ailenin gelir düzeyi ile çocuğun benlik saygısı arasında doğru orantılı bir ilişki olduğunu göstermiştir. Buna karşılık, bu araştırmada, ailenin gelir düzeyi düştükçe çocukların akademik benlik saygıları yükselmektedir. Bu sonucun ortaya çıkmasında genel benlik saygısı ile akademik benlik saygısına etki eden faktörlerin ve etkileme düzeylerinin farklı olması, çocuğun öğretmenine ilişkin özellikler, akran gruplarıyla ilişkiler, anne-baba davranışları ve çevresindeki diğer faktörler etkili olmuş olabilir.

Sevinç'e [23] göre sosyo-ekonomik düzey benlik saygısını etkilemektedir fakat ailenin sosyo-ekonomik düzeyi tek başına benlik saygısını belirleyemez. Düşük sosyo-ekonomik düzeydeki aileler eğer yüksek benlik saygısına sahiplerse yüksek benlik saygısına sahip çocuklar yetiştirebilirler. Bu çalışmada ekonomik düzeyi düşük ailelerin çocuklarının ekonomik düzeyi yüksek ailelerin çocuklarına göre daha yüksek bir akademik benlik saygısına sahip olmasının nedeni ailelerinin yüksek bir benlik saygısına sahip olması olabilir.

Ayrıca, anne-babanın eğitim ve mesleğine göre çocuklarından beklentileri ve onları yetiştirme tarzları değişebileceği gibi, gelir düzeylerine göre de bu farklılık söz konusu olabilir. Gelir düzeyi yüksek aileler maddi olanakların büyük kısmını çocukları için kullanabilirler ve bunun karşılığında onlardan üstün başarı bekleyebilirler; ayrıca sosyal çevrede edindikleri konum itibarıyla çocuklarının başarılarını kendileri için gurur kaynağı olarak görüp kendilerini diğerleriyle kıyaslayabilirler. Bu beklenti ve davranış şekilleri çocuğa başarısızlık yapma ve daha çok deneyerek başarıya ulaşma hakkını tanımayabilir; sürekli eleştirilen çocukta akademik çalışmalara karşı öğrenilmiş çaresizlik, düşük bir öz yeterlilik duygusu ve buna bağlı olarak düşük bir akademik benlik saygısı oluşturabilir.

ÖNERİLER

Araştırma bulgularına dayalı olarak şu öneriler geliştirilmiştir:

a.) Uygulayıcılar için öneriler:

1- Okul öncesi öğretmenleri erken çocukluk yıllarında çocukların duygusal, bilişsel ve fiziksel bütün özelliklerini bilmeli ve sınıfındaki öğrencilerini çok iyi tanımalıdırlar.

2- Okul öncesi öğretmenleri diğer öğretmenler ve okul yönetimi ile işbirliği yapmalıdırlar.

3- Okul öncesi öğretmeni, etkinlikleri belirlerken çocukların gelişim düzeylerini dikkate almalı, yapabileceklerinin çok altında veya üstünde etkinlik sunmamalıdır. Ayrıca birden fazla etkinlik seçeneği ile onlara seçim yapma şansı vermelidir.

4- Öğretmen, gerek sınıf gerekse okul bahçesinde çocukların belli sınırlar içerisinde özgürce oyunlar oynamalarına, merak ettiklerini sormalarına, kendi deneyimleri yoluyla keşifler yapmalarına izin vermeli, yeni bilgi ve yaşantılar elde etmede onlara rehberlik etmelidir.

5- Çocukların öğretmen ve aileleri kadar kendi akranlarıyla iletişiminin de önemini farkında olarak, öğretmen, çocukların kendi aralarında iyi bir iletişim kurmalarında, birbirlerini anlama ve birbirleriyle yardımlaşma, işbirliği yapma, gruba katılma, liderlik gösterme gibi davranışlarında destekleyici olmalıdır.

6- Öğretmen çocuklarıyla kurduğu iletişimde asla yargılayıcı, eleştirici, kırıcı ve korkutucu olmamalı; onların yaratıcılıklarını destekleyici ortamlar sunarken, sabırlı ve hoşgörülü tutumlarıyla onlara iyi bir model teşkil etmelidir.

7- Okul - aile işbirliğinin sağlanması, karşılıklı bilgi alışverişi ve özellikle ailelerin bilinçlendirilmesi ile çocukların akademik benlik saygılarının gelişimini olumlu yönde etkileyebilir.

8- Okullarda rehberlik servisinin oluşturulması, rehber öğretmenlerin okul öncesi öğretmenleri ve çocukların aileleriyle sürekli iletişim içinde olması yararlı olacaktır.

9- Okul öncesi eğitimle ilgili faaliyet gösteren kurum ve kuruluşların ailelerle belli programlar çerçevesinde bir araya gelip onları, çocuklarını tanıma ve onlara yaklaşım tarzı konusunda eğitmeleri ve bilinçlendirmeleri yararlı olacaktır.

b.) Aileler için öneriler:

1- Aileler, çocuklarının okul içindeki çalışmalarını övmeli, ödüllendirmeli ve onları yüreklendirmelidir.

2- Aileler okul yönetimi ve öğretmenlerle iletişime açık olmalı ve çocukları ile ilgili konularda da duyarlı davranmalıdırlar.

c.) Araştırmacılar için öneriler:

1- Bu araştırma, Denizli il merkezindeki okul öncesi öğretmenlerinin algılarına dayalı olarak yapıldığı için, araştırma sonuçlarını tüm okul öncesi çocuklarına genellenemez. Bu yüzden benzer araştırmaların farklı il ve ilçelerde de yapılması faydalı olacaktır.

2- Bu araştırmada bulgular, okul öncesi öğretmenlerinin algılarına göre değerlendirilmiştir. Okul yöneticileri ve ailelerin algılarına dayalı olarak da araştırmaların yapılması konu ile ilgili daha fazla ve geniş çaplı bilgi edinme açısından yararlı olacaktır.

3- Okul öncesi çocuklarının akademik benlik saygısı düzeylerinin saptanması yanında akademik benlik saygısı düzeylerinin nasıl geliştirileceği, desteklenmesi için eğitim-öğretim ortamlarının ve etkinliklerin nasıl düzenlenmesi gerektiği gibi konularda da araştırmalar yapılmalıdır.

KAYNAKLAR

- Kenç, F. M. ve Oktay, B. (2002). Akademik Benlik Kavramı ve Akademik Başarı Arasındaki İlişki, *Eğitim ve Bilim*, Cilt 27, Sayı 124.
- Kılıççı, Y. (1992). *Okulda Ruh Sağlığı*, Anı Yayıncılık, Ankara.
- Nuttall, P. (2003). *Self-Esteem and Children*, (<http://www.ncc.org/Guidance/self.esteem.html>).
- Pişkin, M. (2003). Özsaygıyı Geliştirme Eğitimi, Yıldız Kuzgun (Ed.), *İlköğretimde Rehberlik*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- Haugen R., Lund T., (1998). *Attributional Style and Its Relation to Other Personality Dispositions*. *The British Journal of Educational Psychology*. Leicester. Vol. 68, Iss. 4, OCLC FirstSearch).
- Broderick, P. C. ve Blewitt, P. (2003). *The Life Span: Human Development For Helping Professionals*, Merrill Prentice Hall, United States of America.
- Nixon, J. A. (1995). *The Differences in Academic Self-Esteem For a Full-Day and a Half-Day Kindergarten*, (Basılmamış Doktora Tezi), Kansas State University, Manhattan, Kansas.
- Smith, C. L. S., Marty F., Walter C., Jr. J., James H., Jr. (1998). *Psychoeducational Correlates Of Achievement For High School Seniors At A Private School: The Relationship Among Locus Of Control, Self-Esteem, Academic Achievement, And Academic Self-Esteem*, *The High School Journal*, Chapel Hill, (www.proquest.umi.com).
- Warash B.G., Markstrom, C.A. (2001). *Parental Perceptions Of Parenting Styles In Relation To Academic Self-Esteem Of Preschoolers*, *Education*, Vol. 121, Issue 3 (OCLC FirstSearch).
- Rosenberg, M., Schooler, C., Schoenbach, C., Rosenberg, F. (1995). *Global Self-Esteem and Specific Self-Esteem: Different Concepts, Different Outcomes*, *American Sociological Review*. Albany.
- Au, C. P. ve Watkins, D. (1997). *Towards a Causal Model of Learned Hopelessness for Hong Kong Adolescents*, *Educational Studies*, Dorchester-on-Thames (www.proquest.umi.com).
- Justice, E. M. ve Lindsey, L. L. (1999). *The Relation of Self-Perception to Achievement among African American Preschoolers*, *Journal of Black Psychology*, Washington (www.proquest.umi.com).
- Shokraii, N. H. (2003). *The Self-Esteem Fraud: Why Feel-Good Education Does Not Lead to Academic Success*, (<http://www.ceousa.org/READ/self.html>).
- King, K.A. (1997). *Self-Concept and Self-Esteem: A Clarification Of Terms*, *Journal of School Health*. Vol. 67, Issue 2 (OCLC FirstSearch).
- Burnett, P. C. (1998). *Measuring Behavioral Indicators Of Self-Esteem In The Classroom*, *Journal of Humanistic Education & Development*, Vol. 37, Issue 2 (OCLC FirstSearch).
- Chiu, L. H. (1988). *Testing the Test: Measures of Self-Esteem for School-Age Children*, *Journal of Counseling and Development*, Sayı: 66 (www.proquest.umi.com).

17. Bodnovich, K. L. (2002). *The Relationship between Preschoolers Academic Self-Esteem And The Quality Of Their Child Care Center*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), West Virginia University, Morgantown.
18. Yavuzer, H., (2003). *Çocuk Psikolojisi*, Remzi Kitabevi, İstanbul.
19. Güçray, S. (1989). *Çocuk Yuvasında Kalan 9, 10, 11 Yaş Çocuklarının Özsaygı Gelişimi*, (Basılmamış Doktora Tezi), Boğaziçi Üniversitesi, İstanbul.
20. Dikici, A., (1998). *Cassidy Kukla Görüşme Formu'nun Beş-Altı Yaş Çocuklarına Uyarlanması ve Özsaygı Düzeylerinin İncelenmesi*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara.
21. Öngay, A. E. (1998). *Anaokuluna Giden ve Gitmeyen İlkokul Öğrencilerinin Benlik Tasarımlarının Karşılaştırılması*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İzmir.
22. Cihangir, S. (1999). *On Yaşındaki Çocukların Denetim Odakları İle Özsaygı Düzeylerinin İncelenmesi*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara.
23. Sevinç, M. (2003), *Erken Çocuklukta Gelişim ve Eğitimde Yeni Yaklaşımlar*, Morpa Kültür Yayınları, İstanbul.